

Оксана М. Полінкевич, Віктор П. Лещук
**СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА НА ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ
ПІДПРИЄМСТВ ЗА СТУПЕНЕМ РИЗИКУ**

У статті розглянуто чинники впливу зовнішнього середовища на інноваційні бізнес-процеси. Структуризовано чинники впливу за ступенем ризику. Запропоновано дії з управління чинниками впливу.

Ключові слова: структуризація, інновації, бізнес-процес, чинники, вплив.

Табл. 1. Літ. 10.

Оксана Н. Полинкевич, Виктор П. Лещук
**СТРУКТУРИЗАЦИЯ ФАКТОРОВ ВЛИЯНИЯ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ
НА ИННОВАЦИОННЫЕ БИЗНЕС-ПРОЦЕССЫ ПРЕДПРИЯТИЙ
ПО СТЕПЕНИ РИСКА**

В статье рассмотрены факторы влияния внешней среды на инновационные бизнес-процессы. Проведена структуризация факторов влияния по степени риска. Предложены действия по управлению факторами влияния.

Ключевые слова: структуризация, инновации, бизнес-процесс, факторы, влияние.

Oksana M. Polinkevych¹, Viktor P. Leschuk²
**RISK BREAKDOWN STRUCTURE OF ENVIRONMENTAL
INFLUENCE FACTORS WITHIN THE ENTERPRISES'
INNOVATIVE BUSINESS PROCESSES**

The article analyses the factors of environmental influence on innovative business processes. Risk breakdown structuring of the impact factors has been conducted. Actions to manage the impact factors are suggested.

Keywords: structuring, innovations, business process, factors, influence.

Постановка проблеми. Інноваційні бізнес-процеси промислових підприємств України зазнають істотного впливу елементів невизначеності, чим обумовлюється високий ризик інноваційної діяльності. Цей ризик стає особливо значним в умовах дефіциту інформації, коли економічна система країни є недостатньо відкритою та прозорою для інституційних одиниць. Доступ до інформаційного простору зовнішнього середовища ускладнений такими характеристиками, як непостійність, хаотичність, спонтанність, неструктуризованість, трансформативність. Оскільки вплинути на ці характеристики зовнішнього середовища інноваційні бізнес-процеси промислових підприємств не спроможні, виникає об'єктивна необхідність розробки способів запобігання, зниження або компенсації можливих негативних наслідків ризику. Це можливо досягти лише за умови чіткої структуризації за ступенем ризику чинників впливу зовнішнього середовища на інноваційні бізнес-процеси промислових підприємств (ІБПП).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні не існує одностайної думки щодо визначення поняття «ризик» серед українських науковців (О.А. Біловодська [4], В.В. Божкова [5], Г.І. Великоіваненко [1], В.В. Вітлін-

¹ Lutsk National Technical University, Ukraine.

² Lutsk National Technical University, Ukraine.

ський [1], О.М. Дериколенко [2], С.М. Ілляшенко [4; 5], О.П. Логвінова [6], Ю.С. Шипуліної [7] та ін.) та вчених російської школи (Е.М. Дудикіна [9], С.М. Ізосімов [3], А.О. Мозговой [8], В.О. Мосейко [9], Л.К. Шаміна [10] та ін.).

Невирішені частини проблеми. Дослідники охопили досить велике коло наукових проблем, які пов'язані з групуванням чинників впливу зовнішнього середовища на ІБПП за ступенем ризику. Однак, незважаючи на різноплановість і глибину проведених досліджень, питання всебічного й ґрунтовного вивчення ризиковості чинників зовнішнього середовища, їхнього впливу на ІБПП залишається недостатньо вивченим.

Метою дослідження є групування чинників зовнішнього середовища за ступенем ризику та вивчення проявів їхнього впливу на інноваційні бізнес-процеси промислових підприємств.

Основні результати досліджень. Під структуризацією («технологією керуючого і випереджувального розвитку») розуміють створення структури, запуск і забезпечення її ефективного функціонування у змінних умовах. Структуризація чинників впливу зовнішнього середовища ІБПП (СФЗСІБПП) полягає в упорядкуванні чинників середовища функціонування ІБПП за ступенем ризику та управління ними залежно від кон'юнктурних змін зовнішнього і внутрішнього середовища ІБПП. Таким чином, СФЗСІБПП вирішує проблему ефективного функціонування ІБПП в умовах невизначеності й хаотичності зовнішнього середовища.

У табл. 1 наведено чинники, які можна згрупувати за типом у п'ять груп: макроекономічні, інноваційно-технічні, фінансово-інноваційні, ринково-кількісні, платоспроможні. Платоспроможні та макроекономічні чинники впливу зовнішнього середовища на ІБПП (ФЗСІБПП) мають низький ступінь ризику, ринково-кількісні – середній, а інноваційно-технічні та фінансово-інноваційні – високий. Структуризувати ФЗСІБПП можна за критерієм вагомості та ступенем впливу на ІБПП: перша група (інноваційно-технічні та фінансово-інноваційні чинники), друга група (ринково-кількісні чинники), третя група (платоспроможні та макроекономічні чинники).

Вплив цих чинників розглядають у цілому за сукупністю групи або виділяють за одним домінуючим чинником.

У результаті отримано піраміду з п'яти комбінованих ФЗСІБПП, які структуризовано за ступенем ризику: 1) відношення питомої ваги підприємств, що займаються інноваціями, до питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації; 2) відношення частки витрат на оплату праці в операційних витратах реалізованої продукції по промисловості до частки середньомісячної заробітної плати у % до прожиткового мінімуму для працездатної особи; 3) індекс зростання витрат на інноваційну діяльність в цілому; 4) відношення індексу промислового виробництва до індексу споживчих цін; 5) кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання у промисловості. Основна увага повинна приділятися комбінованому першому та другому чинникам. Вивчення тенденцій змін інших чинників має рекомендаційний характер, оскільки саме вони закладають основи до змін у середньо- і довгостроковій перспективі перших двох. Отже, між чинниками у довгостроковій перспективі існує залежність, яка відповідає концепції причинності за Грейнджером і Сімсоном.

Таблиця 1. Чинники впливу зовнішнього середовища на ІБПП за ступенем ризику, авторська розробка

Група чинників	Ступінь вагомості групи, %	Ступінь впливу та група ризику	Вимір групи ризику, %	Характеристика ризику та дій підприємства	Суб'єкт господарювання	Характер зовнішнього середовища
Макроекономічні	5		0,5–1% від обсягу реалізації інноваційної продукції	Він є незначним і не потребує страхування ризиків. Використовують різні методи і форми розрахунково-кредитних відносин. Промислове підприємство у разі настання ризику спроможне покрити збитки за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів, не відволікаючи значну частину коштів з виробництва та інноваційних проектів.	Суб'єкти малого підприємства та великий бізнес	Сприятливе для впровадження інновацій
Платоспроможні	5	низька				
Інноваційно-технічні	50			Цей тип ризику потребує розробки дій промислового підприємства з управлінням ризиком через механізм його страхування, хеджування, аналіз і прогнозування кон'юнктури ринку. Якщо промислове підприємство має потужну виробничу базу, працює на ринку 7 років, продукція є конкурентоспроможною, відсутні їхні аналоги на вітчизняному ринку, воно може продовжувати працювати у цьому сегменті ринку. Інші суб'єкти не реалізують цього.	Великий бізнес	Несприятливе для малого бізнесу, недостатньо сприятливе для великого бізнесу
Фінансово-інноваційні	30	висока	2–5% від обсягу реалізації інноваційної продукції			
Ринково-кількісні	10	середня	1–2% від обсягу реалізації інноваційної продукції	Цей тип ризику потребує розробки дій промислового підприємства з управлінням ризиком через механізм його страхування, хеджування. Якщо промислове підприємство має потужну виробничу базу, працює на ринку 7 років, продукція є конкурентоспроможною, відсутні їхні аналоги на вітчизняному ринку, то воно може покрити збитки з фонду розвитку. В інших випадках, основним джерелом покриття збитків є страхові відшкодування.	Суб'єкти малого підприємства та великий бізнес	Сприятливе для впровадження інновацій, проте за умови стабільної податкової політики і політичної ситуації в країні. В іншому випадку – середовище є недостатньо сприятливе

Аналізуючи вищевикладене можна зробити такі **висновки**:

1) СФЗСІБПП вирішує проблему ефективного функціонування ІБПП в умовах невизначеності та хаотичності зовнішнього середовища;

2) ключовими чинниками зовнішнього середовища є п'ять комбінованих чинників, які згруповані за ступенем ризику у послідовності низхідного зменшення;

3) управління ФЗСІБПП потрібно здійснювати на основі системно-процесного підходу, тобто безпосередньо управляти не одним чи двома чинниками, а окремими групами чинників;

4) між запропонованими чинниками існує залежність, яка відповідає концепції причинності за Грейнджером. Усі чинники взаємозалежні та впливають один на одного, причому важко структурувати причинно-наслідкові зв'язки між ними. За різних ситуацій один і той же чинник може бути причиною або наслідком конкретної дії.

1. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. — К.: КНЕУ, 2004. — 480 с.

2. Дериколенко О.М. Управління інноваційними ризиками на малих та середніх промислових підприємствах: Монографія. — Суми: Вінниченко М.Д., 2011. — 144 с.

3. Изосимов С.Н. Импульс инновационных изменений как показатель инновационности менеджмента // Креативная экономика. — 2012. — №8. — С. 74–78.

4. Ілляшенко С.М., Біловодська О.А. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: Монографія. — Суми: Університетська книга, 2010. — 281 с.

5. Ілляшенко С.М., Божкова В.В. Управління екологічними ризиками інновацій. — Суми: Університетська книга, 2004. — 214 с.

6. Логвінова О.П. Ризик в інноваційній діяльності машинобудівного підприємства: сутність, методи оцінки та обмеження: Монографія / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ: Ноулідж, 2011. — 203 с.

7. Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств: Монографія / Ю.С. Шипуліна та ін.; За заг. ред. Ю.С. Шипуліної. — Суми: Папірус, 2012. — 457 с.

8. Мозговой А.О. Разработка процедуры управления финансовым риском инновационных компаний // Креативная экономика. — 2011. — №8. — С. 48–55.

9. Мосейко В.О., Дудыкина Е.Н. Оценка и минимизация рисков инновационного процесса // Российское предпринимательство. — 2008. — №10, Вып. 2. — С. 66–70.

10. Шамина Л.К. Методология и методика управления инновационными процессами на предприятии: Монография. — СПб.: Институт бизнеса и права, 2011. — 190 с.

Стаття надійшла до редакції 1.04.2013.